

מבדק בעברית

חוברת טקסטים
חינוך חרדי

כיתה
ה

טקסט 1

קראו את הסיפור שלפניכם, וענו על שאלות 1-17 בחוברת השאלות.

המטבע התאום

הסיפור שלפניכם התרחש לפני מאתיים שנה בערך. באחת המדינות שבאירופה התכנסו רבנים מערים שונות לאספת הרבנים השנתית. בראש האספה עמד תלמיד חכם שהיה עשיר גדול, ובסיומה של האספה הוא הזמין את כל המשתתפים לסעודה בביתו. את הסעודה שהתקיימה אצל אותו תלמיד חכם לא ישכחו הרבנים לעולם.

5 במהלך הסעודה קם בעל הבית ואמר: "בהזדמנות זו אני רוצה להראות לכם מטבע מיוחד מאוד שיש ברשותי". הוא הוציא מכיסו מטבע והראה אותו לנוכחים. "מטבע זה טבע דוד המלך בזמן מלכותו בירושלים". רחש של התרגשות עבר בקהל, ובעל הבית המשיך לספר: "מאוחר יותר הגיע מטבע זה לידי של מלך רומא, שכבש את ירושלים. המטבע נשאר בידי עד שנעלם והתגלגל ממקום למקום. כעבור שנים רבות נתקל בו סבי כאן באירופה. הוא התפעל ממנו מאוד ורצה להחזירו לידיים יהודיות. לכן קנה אותו בממון רב, וכך הציל אותו מנדודים נוספים. אין עוד מטבע כזה בכל העולם!"

כשסיים בעל הבית את דבריו, הוא העביר את המטבע ליושב לצידו וביקש ממנו שיעביר את המטבע בין כל הנוכחים. כך עבר המטבע מיד ליד. כל אחד התבונן בו ארוכות, הפך אותו מצד לצד והעבירו הלאה. כולם התרגשו שכן מעולם לא ראו מטבע עתיק ומיוחד כמוהו.

15 עוד המטבע עובר מיד ליד והכול משוחחים בו, והינה – הוא נעלם!

החלו הנוכחים סביב השולחנות לדון מי אחז בו אחרון, אך עובדה היא – המטבע נעלם ואיננו! מייד החלו לחפש את המטבע. חיפשו על השולחנות ומתחתיהם, הזיזו את הכיסאות, בדקו את הכלים ואת הרצפה ובפינות החדר, אך לשווא! המטבע הנדיר לא נמצא בשום מקום!

עמד בעל הבית, שהתקשה לעכל את דבר הקאבדה, וחשב לעצמו: "הלוא כל האנשים היושבים כאן ישרים והגונים הם. האם ייתכן שלקח מישהו מהם את המטבע לעצמו? לא ייתכן! ובכן, לא נעלם המטבע?"

קם אחד הרבנים והציע: "הבה נחפש בכיסי בגדינו! הרי יושבים אנו סביב שולחנות. אולי לא שמנו לב שנפל המטבע מהשולחן על אחד האורחים!"

קמו כולם ממקומם והחלו מנערים את כיסיהם ובגדיהם. אך שוב – המטבע לא נמצא.

25 הציע אורח אחר שיחפש כל אחד בכיסי היושב לצידו.

שמע זאת אחד הרבנים הישישיים ואמר ברעדה: "אל נא, רבותי, אל נא נבייש זה את זה. אין זו דרך מכובדת לחפש דבר מה, אלא עלבון תלמידי חכמים. הבה נמתין עוד קצת, אולי תימצא האבדה." ישבו כולם והמשיכו בסעודה, וכך עבר זמן מה. אבל המטבע לא נמצא. לא יכול היה בעל הבית להתאפק עוד וביקש: "מכיוון שעדיין לא נמצא המטבע, הבה נשוב אל ההצעה שעלתה קודם: יחפש כל אחד את האבדה בכיסי חברו."

שמע זאת הרב הישיש ופניו החווירו כסיד. ראו הנוכחים כי הרב רועד כולו ולא הבינו מדוע, הרי לא ייתכן שהוא העלים את המטבע.

האווירה בחדר הייתה מתוחה מאוד, ואיש לא העז לזוז מכיסאו.

לפתע נפתחה דלת המטבח בסערה, ואחד מבני הבית פרץ פנימה וקרא בהתרגשות עזה: "המטבע נמצא! המטבע נמצא!"

35 "היכן? היכן?" שאלו המסובים.

"הוא היה מונח בין שְׁיִירֵי האוכל באחת הצלחות," קרא האיש בעודו מתנשף.

שמחה גדולה פשטה בחדר, ומייד החלו לברך "ברכת המזון".

בסיומה של הברכה קם הרב הישיש, שהתנגד לכך שיחפש כל אחד בכיסי היושב לצידו, והוציא צרור קטן מכיסו. הוא פתח אותו אט אט, קָשֶׁר אחר קָשֶׁר. בסופו של דבר הוא שלף מטבע נדיר ביותר שהוריש לו אביו, ואותו הוא נושא בכיסו תמיד.

40 הוא הרים את המטבע בידו כדי להראותו לכולם. שתיקה ותדהמה פשטו בחדר.

המטבע היה זהה למטבע שהראה בעל הבית! גם מטבע זה היה מימי דוד המלך!

ואז פתח הרב הישיש את פיו וגילה את אשר שמר בליבו כל אותה העת: "כשהראה המארח
 45 שלנו את המטבע שברשותו, לא רציתי לספר שיש בידי מטבע זהה. הלוא הוא חשב כי המטבע
 שבידו הוא יחיד בעולם! לא רציתי לבייש אותו ולאכזבו." ובקול רועד הוסיף ואמר: "תארו לעצמכם
 מה היה קורה אילו היו מחפשים בכיסיי ומוצאים את המטבע הַתְּאוּם!" דמעות זלגו מעיניו של
 הרב הישיש.

הוא סיפר כי ישב והתפלל בליבו שִׁימָצֵא המטבע. הוא ביקש מהקב"ה שלא יחפשו בבגדיו
 50 ושלא יגיעו לידי עלבון ובושה.

כולם ישבו שותקים וּמְבוּשִׁים, ובעל הבית פנה אל הרב הישיש: "אני מתנצל בפניך בשם כולנו,
 ומודה לה' שהצילנו מביזיון תלמידי חכמים!"

"אורחיי היקרים," הוסיף ואמר בעל הבית, "זכינו לשיעור נפלא כיצד יש לדון כל אדם לכף זכות.
 אפילו אם אנו חושבים כי לנגד עינינו הוכחה נִיצָחַת – עדיין אין לדעת אם זו אכן התשובה המלאה
 55 לחשד שבליבנו! ייתכן שקיימים עוד פרטים שאינם ידועים לנו ועשויים להפוך את הקערה על פיה
 ולגרום לנו לחשוב אחרת לגמרי!"

חזרו הרבנים איש איש לעירו, לביתו ולעיסוקיו, אך את השיעור שלמדו בסעודה בביתו של
 התלמיד החכם הם לא שכחו לעולם.

**ענו על השאלות בעמודים 4–12
בחוברת השאלות.**

טקסט 2

קראו את טקסט המידע שלפניכם, וענו על שאלות 18–31 בחוברת השאלות.

אתם מבינים מה אני אומר? איך שפה מתפתחת ומותאמת לחיים המשתנים?

בלשון הקודש כתב ה' את התורה, ובלשון זו הוא ברא את העולם. במשך 2,000 שנה בערך דיברו כל בְּרוּאֵי עוֹלָם בלשון הקודש עד דֹּר הַפְּלָגָה. כשחטאו אנשי אותו דור, הענישם הקב"ה ובלבל את שפתם. מאז החלו בני האדם לדבר בשפות רבות ושונות.

הביתה ואומרת: "הבית נראה ממש תוהו ובוהו", היא משתמשת בביטוי מחומש בראשית: "והארץ הייתה תוהו ובוהו". כאשר אנחנו אומרים: "זה לא מוצא חן בעיניי", אנחנו משתמשים בביטוי הכתוב בתורה כמה וכמה פעמים: "אם נא מצאתי חן בעיניך". ואלה רק שתי דוגמאות מתוך דוגמאות רבות.

מילים חדשות נכנסות לשפה

עם השנים נוספו לשפה העברית מילים רבות, ואוצר המילים שלה גדל מאוד. מספר המילים בעברית גָּדַל כל העת. הוא גָּדַל, בייחוד ב-150 השנים האחרונות, משום שהתעשייה והטכנולוגיה התפתחו מאוד, והיה צריך להמציא מילים חדשות לדברים רבים שלא היו בעבר. למשל המילה "רכבת": היא לא הייתה דרושה לפני שהמציאו את הרכבת. והמילה "רמקול": היא קיימת רק מאז המציאו את הרמקול.

שפה מתעשרת גם מפני שאנשים ממקומות שונים, המדברים שפות שונות, לומדים מילים ומושגים זה מזה. מילים רבות בעברית אִימְצָנוּ משפות אחרות בעבר וגם היום. למשל המילה

רוב השפות הן עתיקות למדי, וחלק מהן כבר בנות אלפי שנים. לדוגמה בלשון הקודש דיברו כבר מבריאית העולם. אולם שפות מתחדשות ומשתנות כל העת. שפה משתנה לאיטה עם השנים כמו עגלה עמוסה וכבדה המתקדמת באיטיות.

אומנם שינויים בשפה מתרחשים לאט, אך יש שפות שעברו שינוי גדול במשך השנים. למשל השפה האנגלית, הנפוצה במדינות רבות בעולם, שונה מאוד מהשפה האנגלית שדיברו בה לפני אלף שנים. כך גם השפה הַיְּוֹנִית – השפה הַיְּוֹנִית העתיקה התפתחה והשתנתה במשך שנים רבות מאוד, והיום הַיְּוֹנִים מתקשים להבין אותה. אם הַיְּוֹנִים בימינו רוצים להבין את השפה הַיְּוֹנִית העתיקה, שדיברו בה לפני אלפיים וחמש מאות שנה, הם חייבים ללמוד אותה כמו שפה חדשה.

ישן וחדש בשפה העברית של ימינו

ילד המדבר עברית וקורא עברית בימינו יכול להבין את מה שכתוב בתורה בעזרת מעט הדרכה, משום שגם היום אנו משתמשים במילים ובביטויים רבים הכתובים בתורה. למשל כאשר אימא מגיעה

"אבא": היא מילה הלקוחה מהשפה האַרְמִית, והמילה "בסיס" לקוחה מהשפה הַיְוֹנִית. המילה 45 "תאריך" נכנסה לעברית מהשפה הערבית, והמילה "דת" לקוחה מהשפה הפרסית. בשנים האחרונות אימצנו מילים רבות מהשפה האנגלית, כמו "ביי", "מיקסר", "פיג'מה". חלק מהמילים שאימצנו במשך השנים, כמו "טלפון", 50 "סופר מרקט" ו"בנק", משותפות לשפות רבות.

מילים משנות משמעות

חלק מהמילים בשפה משנות את משמעותן עם

השנים. זה הוא עוד תהליך בהתפתחות שפה. לדוגמה משמעותה של המילה "מנהרה" בספר 55 שופטים היא מערה, ואילו בימינו משמעותה היא מחילה החפורה בידי אדם ופתוחה משני צדדיה. השינויים התמידיים גורמים לשפה העברית, כמו לכל השפות בעולם, להתפתח ולהתאים לחיים בתקופתנו. עם זאת עלינו לזכור כי לשפת 60 התורה יש קדושה מיוחדת, ועלינו לשמור על מה שכבר קיים כי זכות היא לישראל "שלא שינו את לשונם".

הידעתם?

כדי לחדש מילים בשפה העברית נדרש ידע מקצועי של מומחים לשפות. לעיתים המומחים פונים לציבור ומבקשים את עזרתו ביצירת מילה חדשה. דוגמה לכך היא הפנייה של המומחים לשפה העברית לציבור להציע מילה בעברית לצעצוע החדש "ספינר".

ספינר – ובעברית?

לאחרונה פרץ לחיינו צעצוע מסתובב חדש – "ספינר". לצעצוע הזה אין שם עברי. עזרו לנו לקבוע מילה חדשה!

למומחים הגיעו מאות הצעות, חלק מהן התבססו על הצעצוע המוכר "סְבִיבּוֹן" ("סִיבֶבֶן", "סִבְסֶבֶת"), וחלק מהן קשורות למילה "סְחָרְחֹרֶת" ("סְחָרְחֹן", "סְחָרֶה"). למומחים הגיעו גם הצעות ותגובות מקוריות אחרות, והינה הן:

מיכאל לוי, תלמיד כיתה ז: "ההצעה שלי 'היקופית' כיוון שהעיגולים של הספינר מקיפים את העיגול האמצעי."

אפרת מזרחי, תלמידת כיתה ה: "אני מציעה את השם 'תלת־גלגל' כי יש לו שלושה גלגלים שמסתובבים."

תלמידי כיתה ג, ירושלים: "אנחנו מציעים את השם 'רב־סב' כמו 'רב־קו'."

מיכל גפן, תלמידת כיתה ו: "לא לכל דבר חייבים להמציא מילה בעברית, במיוחד לא למשחק שמיד יעלם כפי שהופיע."

עצרו!

ענו על השאלות בעמודים 13–19 בחוברת השאלות.

חוברת טקסטים 6531 בעברית לכיתה ה' | חינוך חרדי

כל הזכויות שמורות למדינת ישראל, משרד החינוך, ראמ"ה. השימוש במסמך זה, לרבות הפריטים שבו, מוגבל למטרות לימוד אישיות בלבד או להוראה ולבחינה על ידי מוסד חינוך בלבד, לפי הרשאה מפורשת למוסד חינוך באתר ראמ"ה. זכויות השימוש אינן ניתנות להעברה. חל איסור מפורש לכל שימוש מסחרי וכן לכל מטרה אחרת שאינה מסחרית. אין להעתיק, להפיץ, לעבד, להציג, לשכפל, לפרסם, להנפיק רישיון, ליצור עבודות נגזרות בין על ידי המשתמש ובין באמצעות אחר לכל מטרה או למכור פריט מפרטי המידע, התוכן, המוצרים או השירותים שמקורם במסמך זה. תוכן המבחינים, לרבות טקסט, תוכנה, תמונות, גרפיקה וכל חומר אחר המוכלל במסמך זה, מוגן על ידי זכויות יוצרים, סימני מסחר, פטנטים או זכויות יוצרים וקניין רוחני אחרות, ועל פי כל דין; כל זכות שאינה ניתנת במסמך זה במפורש, דינה כזכות שמורה.